

УДК 336.64

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ТА ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Л.О. Волощук, д.е.н., доц.

К.І. Науменко

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Волощук Л.О., Науменко К.І. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств.
У статті досліджено сутність фінансової стратегії та її роль в системі стратегічного управління підприємством. Здійснено обґрунтування її місця та значення в системі управління розвитком та економічною безпекою підприємства. Узагальнено та систематизовано підходи різних авторів до визначення поняття «фінансова стратегія підприємства». Розкрито особливості структури фінансової стратегії підприємства. Розглянуто основні цілі та склад кожного з компонентів фінансової стратегії підприємства.
Ключові слова: фінансова безпека, фінансова стратегія підприємства, стратегічне управління, стратегічні фінансові цілі, компоненти фінансової стратегії
Voloshchuk L.A., Naumenko K.I. Financial management strategy development and economic security.
The essence of the financial strategy and its role in the system of strategic management of the enterprise are investigated in the article. The substantiation of its place and importance in the system of development management and economic security of the enterprise was carried out. The approaches of different authors to the definition of the concept of "financial strategy of the enterprise" are generalized and systematized. The features of the structure of the company's financial strategy are disclosed. The main goals and composition of each component of the enterprise financial strategy are considered.
Keywords: financial security, enterprise financial strategy, strategic management, strategic financial goals, components of financial strategy

Головною умовою ефективного ведення бізнесу в даний час є стратегічне управління. Посилення впливу факторів зовнішнього середовища і динамічна зміна внутрішніх факторів функціонування українських компаній вимагають розробки і ефективної реалізації стратегії їх розвитку. Основними завданнями цієї стратегії є забезпечення конкурентоспроможності, створення умов інноваційного розвитку, зміцнення фінансової стабільності, підвищення ефективності управління персоналом. Одне з центральних місць в системі стратегічного управління займає фінансова стратегія підприємства (ФСП).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління економічною безпекою підприємств протягом останнього десятиріччя стала предметом багатьох наукових досліджень, зокрема, вітчизняних вчених О. Барановського, М. Бондаря, Т. Васильціва, Л. Гнилицької, А. Єпіфанова, С. Ілляшенко, Г. Козаченко, Т. Лепейко, Ю. Лисенка, О. Мельник, В. Мунтіяна, І. Отенко, В. Пономаренка, Ю. Погорелова, А. Сухорукова, І. Хоми, С. Шкарлета [8]. Вирішенню теоретичних, методичних та практичних проблем, пов'язаних із розробкою та реалізацією фінансової стратегії підприємства, присвятили свої наукові праці такі вчені, як: І. Ансофф, І. Бланк, А. Гриньов, О. Ляшенко, Л. Радова, А. Поддерьогін, М. Портер, О. Ястремська та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених тематиці фінансового менеджменту, не існує єдиного, загальноприйнятого підходу до визначення сутності поняття «фінансова стратегія підприємства», її місця в системі управління розвитком та економічною безпекою підприємства, що значно ускладнює обґрунтування наукових рекомендацій щодо підвищення ефективності управління як підприємством загалом, так і його фінансовими ресурсами зокрема. У зв'язку з цим виникає необхідність проведення подальших досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є розкриття сутності фінансової стратегії підприємства та її структури, а також обґрунтування її ролі в системі управління розвитком та економічною безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства і формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз. У процесі аналізу наукової літератури визначено, що в економічній теорії фінансову безпеку підприємства розглядають, як правило, в двох аспектах, або як одну зі складових економічної безпеки [7], або як самостійний об'єкт управління [12].

Ілляшенко С.М. серед складових економічної безпеки виділяє фінансову складову: про послаблення фінансової безпеки свідчить зниження ліквідності, збільшення кредиторської та дебіторської заборгованостей, зниження фінансової усталеності тощо [10].

Бланк І.О. вважає під фінансовою безпекою підприємства «кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді» [4].

Олейников Е.А. фінансову складову економічної безпеки підприємства визначає «як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, яке виражене у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління і використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив її технологічного і фінансового розвитку» [13]. Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» [18] фінансову безпеку підприємства слід розглядати як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз економічним інтересам.

Таким чином, характеристика поняття «фінансова безпека підприємства» в трактуванні різних авторів за певними підходами – комплексному (частина економічної безпеки; сукупність комплексу заходів щодо захисту бізнесу; захист від зовнішніх і внутрішніх фінансових загроз; сталий розвиток підприємства; фінансовий стан, яке характеризують певні показники) і ресурсному (найбільш повне й ефективне використання різних видів корпоративних ресурсів для функціонування підприємства; стабільне функціонування підприємства в коротко- і довгостроковому періодах), показує неоднозначність визначення.

Стратегічна концепція розвитку підприємства в якості фундаментальної має ідею ефективного фінансового вибору. Досягти такого результату можна реалізацією стратегії фінансового управління, яка передбачає ефективне досягнення цілей фінансовими методами і засобами. Згідно з дослідженнями ряду авторів (Акофф Р., Аммельбург Г., Аніскін Ю., Ансофф І., Архіпов В., Баканов М., Балабанов І.) ця стратегія отримала назву фінансової стратегії управління підприємством.

Стратегічне управління фінансами є синтезом таких галузей загальної теорії управління, як стратегічний менеджмент і фінансовий менеджмент. Питанням стратегічного управління фінансами приділяється увага вченими, як у фінансовому менеджменті, так і стратегічному управлінні [19].

Якщо розглядати стратегічний менеджмент, то фінансова стратегія є одним із найважливіших видів функціональних стратегій підприємства і спрямована на забезпечення реалізації корпоративної та бізнес-стратегій, визначає систему скоординованих напрямів перспективного розвитку фінансової діяльності підприємства в умовах невизначеності, підпорядкована довгостроковим цілям, що враховують фінансові інтереси його власників, забезпечують ефективне використання внутрішнього фінансового потенціалу та можливість своєчасної адаптації до зміни умов зовнішнього фінансового середовища [23]. У фінансовому менеджменті сутність фінансової стратегії виражена за допомогою таких термінів як: довгострокове інвестування, структура капіталу, дивідендна політика, кредитна політика, управління оборотним капіталом, матеріальними і нематеріальними активами, фінансове планування і прогнозування тощо.

Отже, теорія фінансової стратегії досліджує об'єктивні закономірності функціонування підприємств в ринкових умовах господарювання, а також розробляє способи, механізми та форми виживання і адаптації підприємства в нових умовах [3]. Більшість авторів дають визначення фінансової стратегії підприємства як системи напрямків розвитку підприємства, необхідних для досягнення поставлених цілей в довгостроковій перспективі, в межах певної місії. Реалізація фінансової стратегії можлива шляхом мобілізації, ефективного розподілу і використання фінансових ресурсів [14]. До цього визначення сутності фінансової стратегії можна було б додати забезпечення фінансових інтересів підприємства та його фінансової безпеки. Таким чином, стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства є різновидом фінансової стратегії, яка може бути окремою системою, а може входити до складу загальної фінансової стратегії підприємства.

У сучасній науковій літературі наведено широкий спектр тлумачення поняття «фінансова стратегія підприємства» (табл. 1).

Таким чином, узагальнивши і систематизувавши зазначені вище підходи можна зробити висновок, що сутність фінансової стратегії полягає у визначенні пріоритетних цілей і системи заходів по їх досягненню в області формування фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та ефективності використання активів, що відповідають загальній концепції розвитку підприємства і забезпечують її реалізацію. Вона виробляється на основі аналізу фінансового стану, аналізу результатів господарської діяльності, ефективності та якості управління підприємством, прогнозів стану і аналізу динаміки ринків продукції, що випускається, оцінки потенційних ризиків (кредитних, інвестиційних, і валютних і т.д.), а також аналізу сильних і слабких сторін підприємства, його конкурентних позицій.

Таблиця 1. Підходи до визначення сутності поняття «фінансова стратегія підприємства»

Автор	Визначення	Ключове поняття з визначення
І.О. Бланк [3]	один з важливих видів функціональної стратегії підприємства, яка забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коригування напрямів формування і використання фінансових ресурсів під час зміни умов зовнішнього середовища	вид функціональної стратегії підприємства
К.Е.Власова, О.В. Кирова [6]	довготривалий курс цілеспрямованого управління фінансами для досягнення загально організаційних стратегічних цілей	довготривалий курс
О.М. Гончаренко [9], В.А. Янковська [25]	визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають в себе формування, управління та планування його фінансових ресурсів з метою підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги	визначення довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства
В.Л. Дикань, В.О.Зубенко, О.В.Маковоз [20]	загальний план визначення фінансових потреб і фінансових результатів, а також альтернативного вибору джерел фінансування з метою мінімізації вартості капіталу та максимізації прибутку	загальний план
О.А. Кузнцова, І.О. Ішєєва, Ю.В. Дворнікова [22]	система відносин, пов'язаних з досягненням і вирішенням довгострокових цілей і завдань фінансової діяльності організації, які визначаються її фінансовою ідеологією, і орієнтовані на пошук ефективних шляхів їх досягнення і розв'язання	система відносин
А.І. Петрова, О.І. Заруднев [15]	складна багатофакторна орієнтована модель дій і заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей у загальній концепції розвитку щодо формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу	складна багатофакторна орієнтована модель дій
І.Й. Плікус [16]	спосіб реалізації підприємством цілей фінансової діяльності, спрямований на розв'язання основного протиріччя між потребою у фінансових ресурсах і можливістю їх використання	спосіб реалізації цілей
А.М. Поддєрьогін [17]	стратегія, що включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання	методи та практика формування та планування фінансових ресурсів підприємства
Т.С. Шевченко, О.І. Лозовська [24]	фінансова програма розвитку діяльності підприємства, що включає методи формування фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості підприємства в ринкових конкурентних умовах функціонування	фінансова програма

Джерело: Складено авторами за матеріалами [3, 6, 9, 15-17, 20, 22, 24, 25]

Вважаємо, що при розробці фінансової стратегії слід керуватися як загальними правилами системного і ситуаційного підходів, так і принципами, що забезпечують найбільш раціональне і швидке досягнення поставлених стратегічних цілей. Так, для реалізації методів управлінської діяльності пропонуються [1] такі принципи, як науковість, функціональна спеціалізація, послідовність, безперервність, контроль і координація діяльності, забезпечення єдності прав і відповідальності в кожній його ланці, максимально широке залучення виконавців в процесі підготовки рішень.

Інші автори [2] пропонують основоположні принципи фінансової стратегії: фінансовий підхід до вибору довготривалих цілей і засобів їх досягнення; конкурентна перевага; мінімізація кумулятивних витрат; чітке формулювання цілей інвестиційної діяльності; імпліцитний характер стратегічних цілей; сканування ринку і вибір місії підприємства.

З огляду на циклічність економіки і непостійну динаміку показників розвитку фінансових ринків, високий ступінь інноваційності фінансових інструментів (а отже максимальну прибутковість і високі ризики) і відкритий доступ до них з боку всіх фінансових суб'єктів, взаємозалежність окремих суб'єктів від динаміки світового ринку і навпаки, слід сформувати ряд положень, які необхідно розглядати в якості компонентів фінансової стратегії.

В економічній літературі пропонується різна структура фінансової стратегії підприємства [3, 5]. Способи та напрями досягнення заявлених цілей визначаються в рамках формування окремих компонентів (модулів) фінансової стратегії та її складових. Склад основних компонентів ФСП представлений на рис. 1.

Такий підхід дозволяє визначити фінансову стратегію підприємства як інтегровану структурну композицію п'яти взаємопов'язаних і взаємозалежних модулів (фінансових стратегій 2-го рівня) [11]:

- 1) стратегії формування фінансових ресурсів;
- 2) інвестиційної стратегії;
- 3) стратегії забезпечення фінансової безпеки;
- 4) стратегії підвищення якості управління фінансовою діяльністю;
- 5) податкової стратегії.

В табл. 2 представлена характеристика запропонованих компонентів фінансової стратегії.

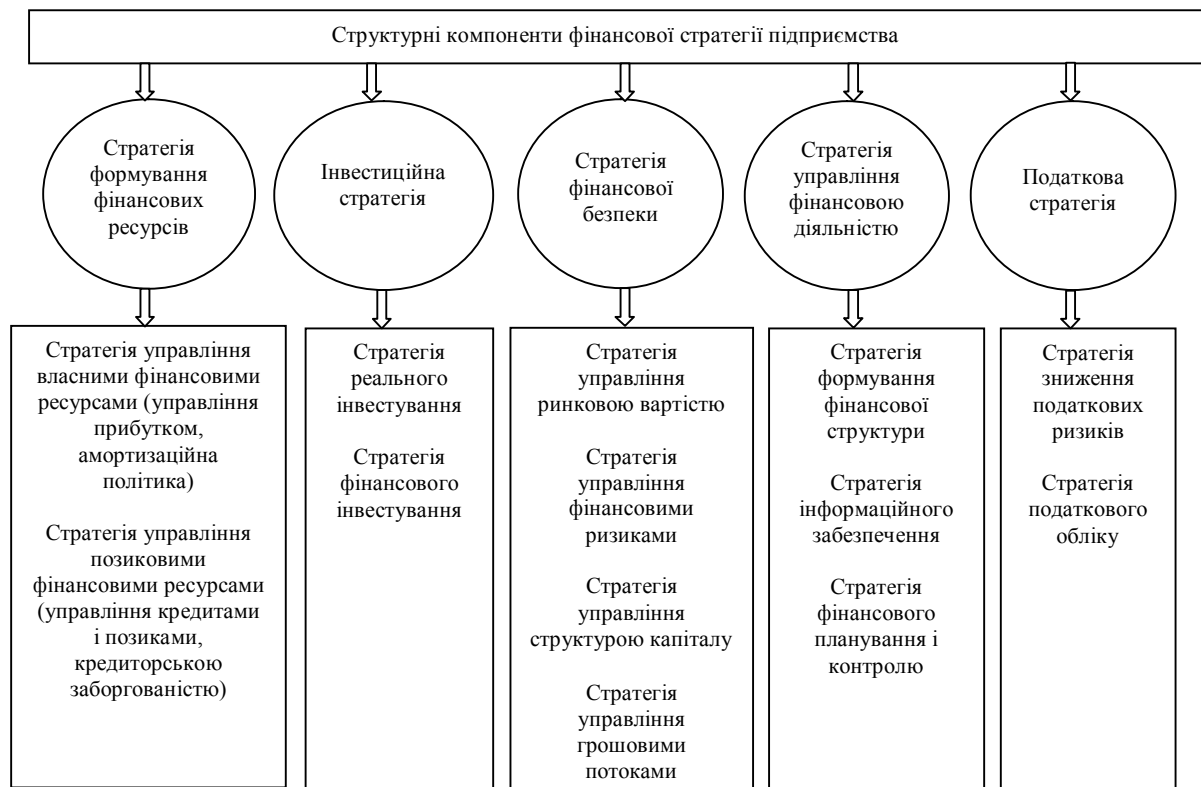

Рис. 1. Система компонентів фінансової стратегії підприємства в розрізі основних напрямів його фінансово-економічного розвитку
Джерело: Власна розробка авторів

Таблиця 2. Характеристика компонентів фінансової стратегії підприємства

Компонент фінансової стратегії підприємства	Сутність	Основні стратегічні завдання
Стратегія формування фінансових ресурсів	Створення необхідного обсягу і структури фінансових ресурсів, адекватних цілям розвитку, що дозволяють досягти стратегічних установок фірми з найбільшою результативністю.	Досягнення стабільного зростання обсягу власних джерел фінансування; залучення необхідного зовнішнього фінансування з мінімальними витратами; оптимізація структури джерел фінансових ресурсів і забезпечення фінансової гнучкості.
Інвестиційна стратегія	Оптимальний розподіл обсягу інвестиційних ресурсів, якими володіє компанія, за окремими напрямками та формами інвестування.	Забезпечення необхідної пропорційності розподілу інвестиційних ресурсів за видами і основними напрямками інвестиційної діяльності підприємства; забезпечення необхідної пропорційності розподілу фінансових ресурсів по стратегічним господарським одиницям підприємства; забезпечення високої ефективності віддачі інвестиційних ресурсів підприємства в процесі їх використання.
Стратегія забезпечення фінансової безпеки	Забезпечення стійкої фінансової рівноваги протягом всього періоду функціонування підприємства.	Ідентифікація і оцінка найбільш істотних фінансових ризиків і розробка комплексу заходів щодо їх нейтралізації; забезпечення стабільної платоспроможності та фінансової стійкості, реалізація комплексних рішень в області антикризового управління (як в частині попереджувальних заходів, так і в частині дій при прояві ознак кризи).
Стратегія підвищення якості управління фінансовою діяльністю	Створення гнучкої системи управління фінансовою діяльністю, адекватної поставленим довгостроковим цілям і задачам.	Створення ефективної фінансової структури; забезпечення високого рівня кваліфікації та організаційної культури фінансових менеджерів; впровадження та ефективне використання інноваційних фінансових технологій, включаючи методи та інструменти, що дозволяють моделювати альтернативні сценарії розвитку і прогнозувати їх фінансові результати.
Податкова стратегія	Прийняття рішень, що дозволяють оптимізувати податкове навантаження підприємства, не допускаючи зростання податкових ризиків.	Оптимізація податкового навантаження, що забезпечує зростання нерозподіленого прибутку компанії в умовах прийняттого рівня податкових ризиків; формування податкової політики з максимальним урахуванням можливих пільг, недопущення штрафів і переплат.

Джерело: Складено авторами за матеріалами [3, 11]

Необхідно зауважити, що запропонований перелік елементів 3-го рівня (фінансових стратегій) кожного з модулів не є вичерпним. Вибір складу елементів кожного модуля ФСП визначається масштабом, рівнем диверсифікації діяльності та іншими факторами, тому може бути розширений (або скорочено) в залежності від індивідуальних особливостей окремого підприємства і суб'єктивних позицій провідних фінансових менеджерів по даному питанню. Разом з тим необхідно враховувати, що кожен структурний елемент є взаємопов'язаним і взаємозалежним по відношенню до інших, що передбачає застосування єдиних підходів і принципів їх формування та управління.

Однак в будь-якому випадку перед підприємством стоїть завдання – сформувати таку структуру ФСП, яка дозволила б приймати оптимальні стратегічні рішення в сфері управління фінансами.

Декомпозиція ФСП на окремі фінансові стратегії нижчих рівнів (в нашому випадку – відповідно 2-го і 3-го) дозволяє сфокусувати увагу кожної з них на конкретних об'єктах управління. Однак, будь-яка з цих стратегій тільки направляє управлінські рішення в певне русло, надаючи менеджерам певну свободу дій при прийнятті рішень в залежності від конкретної ситуації. Так, в рамках загальної орієнтованості амортизаційної політики на збільшення амортизаційного потоку щодо окремих об'єктів необоротних активів можуть прийматися індивідуальні рішення, що залежать від конкретних умов господарювання. На наш погляд, уявлення фінансової стратегії як композиції п'яти базових модулів є ефективним для підприємства будь-якого масштабу і виду діяльності.

Запропонований підхід до визначення фінансової стратегії підприємства як інтегрованої структурної композиції п'яти основних модулів дозволяє сконцентрувати увагу на управлінні тими напрямками фінансової сфери, які є найбільш значущими для підприємства в довгостроковій перспективі [11].

Висновки

Так, підводячи підсумок дослідженню сутності, функцій і елементної структури фінансової стратегії підприємства, можна стверджувати, що розробка та імплементація ефективної фінансової стратегії є основою для виходу вітчизняних підприємств з фінансово-економічної кризи. Зазначимо, що основними властивостями фінансової стратегії будь-якого підприємства є її результативність, адекватність, надійність, здатність створювати і підтримувати довгострокові конкурентні переваги як фінансових ресурсів, так і підприємства в цілому, орієнтованість у часі, досяжність, зумовлену відповідністю потенціалу підприємства його стратегічним можливостям функціонування і розвитку, плановість, системність, диференційованість, гнучкість, ризикованість.

Abstract

One of the central place in strategic management covers financial strategy of the company. The necessity and urgency of its development are determined by the growing influence of the environment on the nature and effectiveness of business, combined with some negative internal factors of Ukrainian companies.

The purpose of the article is the disclosure of financial strategy of the company and its structure, and justifying its role in the management of development and economic security.

The article discusses the concept of "financial security company" in the treatment of various authors on specific approaches – complex (part of economic security, a set of measures to protect the business, protection from internal and external financial threats, sustainable enterprise development, financial condition, which describe certain indicators) and resources (the most complete and effective use of different types of corporate resources for the operation of the business, a stable operation of the business in the short and long ne riodah).

The essence of financial strategy and its role in the strategic management. Done justify its place and importance in the management of development and economic security.

If we consider the strategic management, the financial strategy is one of the most important types of functional strategies of the company and aims to ensure implementation of corporate and business strategies, defines a system of coordinated directions of perspective development of financial activity under uncertainty, is subject to long-term objectives that take into account the financial interests of its owners provide efficient use of internal financial capacity and the possibility of timely adaptation to ins terms of external financial environment. In essence financial management financial strategy expressed by such terms as long-term investments, capital structure, dividend policy, credit policy, management of working capital, tangible and intangible assets, financial planning and forecasting and more.

Generalized and systematic approach of different authors to the definition of "financial strategy of the enterprise". The essence of financial strategy is to identify priority objectives and system of measures for their achievement in the field of financial resources, optimizing capital structure and efficiency of assets corresponding to the general concept of enterprise development and ensure its implementation. It is based on financial analysis, analysis of business results, efficiency and quality management, analysis and forecast of market dynamics products, assess potential risks (credit, investment and foreign exchange, etc.) and analysis strengths and weaknesses of the company, its competitive position.

It is proved that the development of financial strategy should be guided as a general rule system and situational approaches and principles that provide the most efficient and rapid achievement of strategic objectives. Thus, the methods for implementing management activities, the following principles as scientific,

functional specialization, consistency, continuity, control and coordination of activities, to ensure the unity of rights and responsibilities in each of his unit, the widest possible involvement of artists in the preparation of decisions.

Methods and towards stated objectives defined within the formation of the individual components (modules) financial strategy and its components. This approach allows you to define the financial strategy of the enterprise as an integrated structural composition interdependent modules: strategy of financial resources; investment strategy; strategy to ensure financial security; strategy for improving the quality of financial management; tax strategy.

The approach to determining the financial strategy of the enterprise as an integrated structural composition of five basic modules allows management to focus on those areas of the financial sector that are most important for the company in the long term. The main characteristics of the financial strategy of any company is its effectiveness, adequacy, reliability, ability to create and maintain long-term competitive advantages of both financial resources and the enterprise as a whole focus over time, reach caused by compliance of the enterprise potential of its strategic options for the operation and development, planned character, consistency, differentiation, flexibility, risk-taking.

JEL Classification: G30, G32, L20.

Список літератури:

1. Архипов В.Е. Принципы эффективного менеджмента и маркетинга / В.Е. Архипов. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 148 с.
2. Бирман Г. Экономический анализ финансовых проектов / Г. Бирман, С. Шмидт. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2008. – 631 с.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2005. – 656 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Брег С. Настольная книга финансового директора / С. Брег. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 315 с.
6. Власова К.Э. Финансовая стратегия: теоретические основы и методика разработки [Электронный ресурс]. / К.Э. Власова, Е.В. Кирова // Современный менеджмент: проблемы и решения: материалы Международной заочной научно-практической конференции. – Новосибирск, 2010. – С. 62-71. Режим доступа: <https://sibac.info/conf/manag/ia/51429>.
7. Волощук Л.О. Концептуальні засади управління економічно-безпечним інноваційним розвитком промислового підприємства та формування його аналітичних інструментів [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 1 (17). – С. 234-241. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>.
8. Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук [Електронний ресурс] / Л.О. Волощук – Режим доступу: http://opu.ua/upload/files/diss/voloschuk_ar.pdf.
9. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації / О.М. Гончаренко/ Вісник соціально-економічних досліджень. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 35-40.
10. Ильяшенко С.Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С.Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №3. – С. 12-19.
11. Лисовская И.А. Финансовая стратегия компании: путь к финансовому успеху и стабильности [Электронный ресурс] / И.А. Лисовская // Инициативы XXI века. – 2009. – № 3. – С. 26-30. – Режим доступа: <http://www.ini21.ru/arhiv/3-09/324.php>.
12. Некрасова Л.А., Моніч О.В. Процес формування інноваційно інвестиційної стратегії підприємства та його проблеми. / Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 5. – Ч. 2. – 2014. – С. 204-207.
13. Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность) / Под ред. Е.А. Олейникова. – М., 2007. – 288 с.
14. Павлив А.И. Теоретические аспекты финансовой стратегии предприятия [Электронный ресурс] / А.И. Павлив // Евразийский научный журнал. – 2015. – № 8. – Режим доступа: <http://journalpro.ru/articles/teoreticheskie-aspekty-finansovoy-strategii-predpriyatiya>.
15. Петрова А.И. Финансовая стратегия как инструмент управления стоимостью предприятия в современных экономических условиях [Электронный ресурс] / А.И. Петрова, А.И. Заруднев // Современные научные исследования и инновации. – 2013. – № 10. – Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/26684>.

16. Плікус І.Й. Методичні підходи щодо розробки фінансової стратегії розвитку підприємства / І.Й. Плікус // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – Вип. 159. – С. 90-99.
17. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Підручник / Л.Д. Буряк, А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2010. – 384 с.
18. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 №964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
19. Розумович Н.Ф. Розробка фінансової стратегії у забезпеченні конкурентних переваг підприємства [Електронний ресурс] / Н.Ф. Розумович // Режим доступу: <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-34-10.pdf>.
20. Стратегічне управління: [навч. посіб.] / [В.Л. Дикань, В.О. Зубенко, О.В. Маковоз, І.В. Токмакова, О.В. Шраменко] – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 272 с.
21. Філіппова С.В. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: [моногр.] / С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, С.О. Черкасова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с. – Режим доступу: http://economics.opu.ua/files/scientific-base/monogr/filippova_voloschuk_cherkasova_2015.pdf.
22. Формирование финансовой стратегии организации [Електронний ресурс] / [О.А. Кузнецова, И.А. Ишеева, Ю.В. Дворникова] // Концепт. – 2013. – Спецвыпуск № 4. – Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2013/13533.htm>.
23. Хринюк О.С., Корчовна М.Р. Роль фінансової стратегії в управлінні фінансовою безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О.С. Хринюк, М.Р. Корчовна // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 7. – С. 376-378. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/82.pdf>.
24. Шевченко Т.Є. Методичні підходи до управління фінансовою стратегією підприємства / Т.Є. Шевченко, О.І. Лозовська // Сучасні проблеми економіки та підприємництва. – 2014. – Вип. 14. – С. 225-230.
25. Янковська В.А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства / В.А. Янковська // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50 (1023). – С. 182-187.

References:

1. Arkhipov, V.Ye. (2008). Printsipy effektivnogo menedzhmenta i marketinga [Principles of effective management and marketing]. M.: INFRA-M [in Russian].
2. Birman, G., & Schmidt, S. (2008). Ekonomicheskiy analiz finansovykh proyektov [Economic analysis of financial projects]. M.: Banki i birzhi – Banks and stock exchanges, YUNITI [in Russian].
3. Blank, I.A. (2005). Finansovyy menedzhment: uchebnyy kurs [Financial Management: Training Course]. K.: Elga, Nika-Tsentr [in Russian].
4. Blank, I.A. (2004). Upravleniye finansovoy bezopasnostyu predpriyatiya [Management of financial security of the enterprise]. K.: Elga, Nika-Tsentr [in Russian].
5. Breg, S. (2007). Nastolnaya kniga finansovogo direktora [Handbook of the Financial Director]. M.: Alpina Biznes Buks – Alpina Business Books [in Russian].
6. Vlasova, K.E., & Kirova, Ye.V. (2010). Finansovaya strategiya: teoreticheskiye osnovy i metodika razrabotki [Financial strategy: theoretical bases and development methodology]. Sovremennyy menedzhment: problemy i resheniya: materialy Mezhdunarodnoy zaochnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii – Modern management: problems and solutions: materials of the International Correspondence Scientific and Practical Conference. Novosibirsk. Retrieved from <https://sibac.info/conf/manag/ia/51429> [in Russian].
7. Voloshchuk, L.O. (2015). Kontseptualni zasady upravlinnya ekonomichno-bezpechnym innovatsiynym rozvytkom promyslovoho pidpryyemstva ta formuvannya yoho analitychnykh instrumentiv [Conceptual framework economic and safe management of innovative development of industrial enterprises and the formation of its analytical tools]. Ekonomika: realiyi chasu – Economics: time realities, 1(17), 234-241. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html> [in Ukrainian].
8. Voloshchuk, L.O. Teoretyko-metodolohichni zasady bezpekooriyentovanoho upravlinnya innovatsiynym rozvytkom promyslovoho pidpryyemstva [Theoretical and methodological principles bezpekooriyentovanoho of innovative development of industrial enterprises]. Extendet abstract of Docnor's thesis. Retrieved from http://opu.ua/upload/files/diss/voloschuk_ar.pdf [in Ukrainian].
9. Honcharenko, O.M. (2015). Finansova stratehiya: teoretychni pytannya rozrobky ta realizatsiyi [Financial strategy: theoretical issues of development and implementation]. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Journal of Social and Economic Research, 1, 56, 35-40 [in Ukrainian].
10. Ylyashenko, S.N. (2003). Sostavlyayushchye ekonomicheskoy bezopasnosti predpryyatyaya y podkhody k ykh otsenke [Components of economic security enterprises and approaches to their assessment] Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy, 3, 12-19 [in Russian].
11. Lisovskaya, I.A. (2009). Finansovaya strategiya kompanii: put k finansovomu uspekhu i stabilnosti [Financial strategy of the company: the path to financial success and stability]. Initsiativy XXI veka –

- Initiatives of the XXI century, 3, 26-30. Retrieved from <http://www.ini21.ru/arhiv/3-09/324.php> [in Russian].
12. Nekrasova, L.A., & Monich, O.V. Protsey formuvannya innovatsiyno investytsiynoyi stratehiyi pidpryyemstva ta yoho problem [The formation of innovative investment strategy of the company and its problems]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 5, 2, 204-207 [in Ukrainian].
 13. Oleynikova, Ye.A. (Eds.). (2007). *Osnovy ekonomicheskoy bezopasnosti: Gosudarstvo, region, predpriyatiye, lichnost* [Fundamentals of economic security: State, region, enterprise, person] [in Russian].
 14. Pavliv, A.I. (2015). *Teoreticheskiye aspekty finansovoy strategii predpriyatiya* [Theoretical aspects of the company's financial strategy]. *Yevraziyskiy nauchnyy zhurnal – The Eurasian scientific journal*, 8. Retrieved from <http://journalpro.ru/articles/teoreticheskie-aspekty-finansovoy-strategii-predpriyatiya> [in Russian].
 15. Petrova, A.I., & Zarudnev, A.I. (2013). *Finansovaya strategiya kak instrument upravleniya stoimostyu predpriyatiya v sovremennykh ekonomicheskikh usloviyakh* [Financial strategy as a tool for managing the value of an enterprise in the current economic conditions]. *Sovremennyye nauchnyye issledovaniya i innovatsii – Modern scientific research and innovations*, 10. Retrieved from <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/26684> [in Russian].
 16. Plikus, I.Y. (2002). *Metodychni pidkhody shchodo rozrobky finansovoyi stratehiyi rozvytku pidpryyemstva* [Methodological approaches to development of financial strategy of the company]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky – Economy: problems of theory and practice*, 159, 90-99 [in Ukrainian].
 17. Poddyerohin, A.M., & Buryak, L.D. (2010). *Finansy pidpryyemstv* [Finance Companies]. K.: KNEU [in Ukrainian].
 18. *Zakon Ukrainy Pro osnovy natsionalnoyi bezpeky Ukrainy vid 19.06.2003 №964-IV* [Law of Ukraine on National Security of Ukraine, of 19.06.2003 №964-IV]. (2013, 19 June). Retrieved from zakon1.rada.gov.ua [in Ukrainian].
 19. Rozumovych, N.F. *Rozrobka finansovoyi stratehiyi u zabezpechenni konkurentnykh perevah pidpryyemstva* [Developing a financial strategy to provide competitive advantage]. Retrieved from <http://www.khnu.km.ua/root/res/2-21-34-10.pdf> [in Ukrainian].
 20. Dykan, V.L., Zubenko, V.O. Makovoz, O.V., Tokmakova, I.V., & Shramenko, O.V. (2013). *Stratehichne upravlinnya* [Strategic Management]. K.: Tsentр uchbovoyi literatury – Center of educational literature [in Ukrainian].
 21. Filyppova, S.V., Voloshchuk, L.O., & Cherkasova, S.O. (2015). *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstv realnoho sektoru ekonomiky v umovakh vartisno-oriyentovanoho upravlinnya* [The economic security of the real economy in terms of value-oriented management]. Retrieved from http://economics.opu.ua/files/scientific-base/monogr/filippova_voloshchuk_cherkasova_2015.pdf [in Ukrainian].
 22. Kuznetsova, O.A., Isheyeva, I.A. & Dvornikova, Yu.V. (2013). *Formirovaniye finansovoy strategii organizatsii* [Formation of financial strategy of the organization]. *Kontsept – Concept*, 4. Retrieved from <http://e-koncept.ru/2013/13533.htm> [in Russian].
 23. Khrynyuk, O.S., & Korchovna, M.R. (2015). *Rol finansovoyi stratehiyi v upravlinni finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva* [The role of financial strategy in the management of financial security company] *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems* 7, 376-378. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/82.pdf> [in Ukrainian].
 24. Shevchenko, T.Ye., & Lozovska, T.Ye. (2014). *Metodychni pidkhody do upravlinnya finansovoyu stratehiyeyu pidpryyemstva* [Methodological approaches to managing the financial strategy of the enterprise]. *Suchasni problemy ekonomiky ta pidpryyemnytstvo – Modern problems of economics and business*, 14, 225-230 [in Ukrainian].
 25. Yankovska, V.A. (2013). *Finansova stratehiya ta yiyi rol u rozvytku pidpryyemstva* [Financial Strategy and its role in the development of enterprise]. *Visnyk NTU "KHPI" – Vestnik NTU "KPI"*, 50 (1023), 182-187 [in Ukrainian].

Надано до редакційної колегії 10.03.2017

Волощук Лідія Олександрівна / Lidiya O. Voloshchuk
l.a.voloshchuk@gmail.com

Науменко Катерина Ігорівна / Kateryna I. Naumenko
nekrasova_la@ukr.net

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. Л. О. Волощук, К. І. Науменко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2017. – № 1 (1). – С. 23-30. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/ejourn/2017/No1/23.pdf>